

Samenvatting onderzoek

Eerlijker en eenvoudiger armoedebeleid: Landelijke basis, lokaal maatwerk

Instituut voor Publieke Economie, januari 2025

Jasper J. van Dijk, Yannick Feld, Julia van Rijn

Korte samenvatting van het onderzoek

De inkomensondersteuning in Nederland is versnipperd en oneerlijk. Gemeenten vullen gaten in het landelijk inkomensbeleid, wat leidt tot grote verschillen tussen huishoudens in verschillende gemeenten. Hierdoor is de hulp voor mensen in armoede ingewikkeld en onvoorspelbaar, met als gevolg dat veel mensen regelingen niet benutten. Het is niet ongebruikelijk dat gemeenten vijftien verschillende regelingen hebben voor mensen met een laag inkomen. In totaal gaat er circa 1 miljard euro om in gemeentelijke inkomensregelingen. Dat is maar een heel klein deel vergeleken met de landelijke inkomensondersteuning. Dit rapport onderzoekt hoe het armoedebeleid eenvoudiger en eerlijker kan worden, met een betere verdeling tussen landelijke en gemeentelijke verantwoordelijkheden.

Belangrijkste uitkomsten/conclusies

De inkomensondersteuning is complex en versnipperd. Sommige mensen krijgen onvoldoende steun, terwijl vergelijkbare huishoudens afhankelijk van hun gemeente tot €200 per maand meer of minder ontvangen. De ondersteuning kent een aantal problemen:

- **Niet-gebruik:** Door bureaucratie en onbekendheid maken te veel mensen geen gebruik van beschikbare regelingen. Het gebruik van landelijke regelingen is hoger dan dat van gemeentelijke regelingen.
- **Armoedeval:** Veel regelingen hebben een alles-of-niets-karakter, waardoor mensen soms financieel slechter af zijn als ze meer gaan verdienen.
- **Gemeentelijke uitdagingen:** Gemeenten hebben moeite met de uitvoering van inkomensbeleid door een gebrek aan capaciteit en een toenemende complexiteit.
- **Balans tussen landelijk en lokaal:** Landelijke regelingen zorgen voor minder willekeur en beter gebruik. Gemeentelijke regelingen kunnen zich beter richten op individueel maatwerk.

Aanbevelingen

- **Harmonisatie van gemeentelijke regelingen:** Maak vijf geharmoniseerde gemeentelijke regelingen (o.a. bijzondere bijstand en woonkostentoeslag).
- **Verplaatsing naar landelijk niveau:** Voer zes regelingen landelijk uit, zoals de individuele inkomensvoet en collectieve zorgverzekering.
- **Eén minimatoelage:** Voeg 21 verschillende participatieregelingen samen tot één minimatoelage, om complexiteit en niet-gebruik te verminderen.
- **Verbeter uitvoeringscapaciteit:** Verminder de werkdruk bij gemeenten door taken waar mogelijk te centraliseren.
- **Maak inkomensondersteuning toegankelijker:** Verminder administratieve lasten, maak gebruik van automatische toekenning waar mogelijk en zorg voor eenvoudige en brede regelingen.

Wie heeft wat te doen?

- **Rijksoverheid:**
  - Voer inkomensregelingen waar geen maatwerk nodig is landelijk uit.
  - Harmoniseer regels voor inkomensondersteuning zodat verschillen tussen gemeenten afnemen.
  - Zorg voor een eenvoudige en toegankelijke inkomensondersteuning met minder administratieve lasten.
- **Gemeenten:**
  - Richten op maatwerk en individuele ondersteuning voor specifieke situaties.
  - Harmoniseer de uitvoering van gemeentelijke regelingen, zodat inwoners in vergelijkbare situaties gelijk worden behandeld.
  - Maak aanvragen voor ondersteuning eenvoudiger en toegankelijker, bijvoorbeeld door proactieve toekenning.
- **Politiek en beleidsmakers:**
  - Neem beleidsbeslissingen die versnippering tegengaan en zorgen voor een eerlijker inkomensbeleid.
  - Voer structurele verbeteringen door op basis van de aanbevelingen uit dit rapport.
- **Uitvoeringsorganisaties:**
  - Werk samen om regelingen eenvoudiger te maken en het gebruik ervan te verhogen.
  - Zorg voor betere gegevensuitwisseling om inkomensondersteuning effectiever te laten werken.

Door deze aanpassingen kan de inkomensondersteuning in Nederland eerlijker, eenvoudiger en effectiever worden.